

Társadalmi tanulmányok BA záróvizsga

I. Társadalomelmélet tételek és irodalomjegyzék

1. A rendi és polgári társadalom szerveződési elveinek összehasonlítása.

Gáspár Gabriella: Bevezetés a magyar rendi társadalom vizsgálatához, In: Magyar társadalomtörténet (Oktatási segédanyag) Pécs, 2007. Kódex ny. 6-14 o.

2. A reformkor helye magyar polgárosodásban. Politikai irányzatok és programok.

Mályusz Elemér, A reformor nemzedéke. *Századok* 1923. 57 sz.

Gáspár Gabriella: Társadalmi viszonyok a történelmi Magyarországon In.: A magyar polgári nyilvánosság kezdetei Magyarországon, Budapest 2002. Agroinform k. 13-30 o.

3. A kiegyezés utáni időszak demográfiai, gazdasági, társadalmi folyamatai. A magyar dzsentri kialakulása és jellemzői.

Katus László: A népesedés és a társadalomszerkezet változásai. In: Magyarország Története 1848-1890-ig. III.k. Budapest, 1980. Akadémiai k. 1119-1164 o.

Concha Győző, A gentry. *Budapesti Szemle* 1910. 142. sz.

Vörös Károly: Budapest legnagyobb adófizetői 1873-1917, Budapest 1979. Akadémiai kiadó 7-18, 65-72 o.

4. A magyar polgári értelmiség és a középosztály kialakulásának folyamata. Történeti középosztály-elméletek.

Hajdú Tibor: A tisztikar és a középosztály a dualizmus korában. Előadások a Történettudományi Intézetben 15. Budapest, 1991. 3-19 o.

Kornis Gyula: Mi a középosztály? In.: Értelmiségszociológiai írások, (Szerk: Huszár Tibor)

Weiss István, A mai magyar társadalom. Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1930. 104-125 o.

5. A magyar társadalom a két világháború között.

Erdei Ferenc, A magyar társadalom a két világháború között. *Valóság* 1976. 4-5 sz.

6. A magyar társadalom változásának sajátosságai 1945-től az 1950-es évek végéig, az államszocialista rendszer jellemzői, sajátosságai (hatalom, ideológia), a kommunista párt, mint a hatalmi struktúra alapvető intézménye. Milyen hatalmi eszközökkel történt az állami tulajdon kiterjesztése, a gazdaság a vállalkozások ellehetetlenítése 1945 – 1953 között?

Ránki György: A magyarországi modernizáció történetéhez In: Világosság 1987./10. p. 611-621.

Kornai János: Hatalom és ideológia, A klasszikus rendszer koherenciája;

Gyarmati György: A kádárrendszer és a rendszer kádere az ötvenes években.

Pető Iván – Szakács Sándor: A hazai gazdaság négy évtizedének története 1945-1985., Jánossy Ferenc: A gazdasági fejlődés trendvonaláról.

In: Magyarország társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok első kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1998. 76-96. 255-258. 176-186. 37-56. 218-228.

7. Az 1968-as gazdasági reform hosszú távú hatásai? A második gazdaság fogalma, tagozódásának alapdimenziói, illetve milyen problémák adódtak a második gazdaság ellentmondásos állami kezeléséből.

Szalai Erzsébet: A reformfolyamatok új szakasza és a nagyvállalatok, Libikóka., Szelényi Iván: Társadalmi egyenlőtlenségek az államszocialista redisztributív gazdaságokban. In Magyarország társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok első kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1998. 235-240., 287-304., 308-319.

Gábor R. István - Galasi Péter: A „második gazdaság” módosító szerepe a társadalom szerkezetében. In: Gazdaság, település, társadalomszerkezet Társadalmi struktúráink fejlődése III. MSZMP KB Társadalomtudományi Intézet Bp. 1981. 145-177.

Gábor R. István: A második gazdaság: a magyar tapasztalatok általánosíthatónak tűnő tanulságai. In: Magyarország társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok első kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1998. 320-341.

8. A népesség változásának jellemzői 1945-1989 között, a korszak népesedéspolitikai intézkedései, a halálozási trendek alakulása, jellegzetességének hatása a népesség összetételének változására.

Klinger András: Magyarország népesedése az elmúlt negyven évben,

Józan Péter: A halálozási viszonyok alakulása Magyarországon

In: Magyarország Társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok második kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1999. p. 45-71.

Andorka Rudolf-Harcsa István: Népesedés és család. In: Társadalmi Riport 1990. (Szerkesztette Andorka R.-Kolosi T.-Vukovics Gy.) TÁRKI 1990. 11-39.

Gábor András – Tóth István György: A gyermekvállalás támogatásának gazdasági motívumai és hatásai. In: Népesedés és népességpolitika Tanulmányok (Szerkesztette: Cseh-Szombathy László, Tóth Pál Péter) Századvég Kiadó Budapest, 2001. 98-138.

9. Rétegződés és egyenlőtlenségek az 1960-as években.

Ferge Zsuzsa: Társadalmunk rétegződése KJK Budapest, 1969.

Ferge Zsuzsa: A társadalmi struktúra és az iskolarendszer közötti néhány összefüggés
In: Ferge: Társadalompolitikai tanulmányok. Budapest, Gondolat 1978. 93-133.

10. Az egyenlőtlenségek oka az államszocialista, redisztributív gazdaságban, struktúra és rétegződés az 1980-as években, a társadalmi státusz dimenziói, réteg- és státuszcsoportok, a státuszinkonzisztencia problémája.

Kolosi Tamás: Tagolt társadalom. Struktúra, rétegződés, egyenlőtlenség Magyarországon. Gondolat, Budapest, 1987.

Szelényi Iván: Lakásrendszer és társadalmi struktúra. In: Szociológia. 1972/1 p. 49-72. vagy Lakásrendszer és társadalmi struktúra In: Szelényi Iván: Városi társadalmi egyenlőtlenségek Akadémiai Kiadó Bp. 1990. p. 33-97.

Szelényi Iván: Társadalmi egyenlőtlenségek az államszocialista redisztributív gazdaságokban In: Magyarország társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok első kötet (Szerk. Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1998. p. 308-319.

11. A társadalmi mobilitás trendje az 1930-as és 1990-es évek között, a magyar társadalom mobilitásának fő jellegzetességei, a társadalmi struktúra változásának hatása a státuszmobilitásra.

Andorka Rudolf: A társadalmi mobilitás félévszázados trendjei Magyarországon In: Társadalmi rétegződés AULA Kiadó 1996. p. 393-425.

Andorka Rudolf: A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon In: Magyarország társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok második kötet (Szerk. Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1998. p. 157-176.

Róbert Péter: Mobilitási és reprodukciós folyamatok a magyar társadalomban In: Magyarország társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok második kötet (Szerk. Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1998. p. 193-204.

Róbert Péter: Egyenlőtlen esélyek az iskolai képzésben. Az iskolázottsági esélyek változása az 1980-as évek végéig In: Szociológiai Szemle 1991. p. 59-84.

12. Település és térszerkezet – társadalomszerkezet változása a XX. század második felében, a faluból történő elvándorlás, illetve „visszatorlódás” jelensége, okai, sajátosságai?

Andorka Rudolf: A magyar községek társadalmának átalakulása.

Gáti Tibor-Horváth Ágota: A háború előtti kisvárosi középosztály utótörténete.

Szelényi Iván – Kondrád György: Az új lakótelepek szociológiai problémái,

Andor Mihály: Néma népszavazás.

In: Magyarország Társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok második kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1999. 107-113. 91 – 106., 114 – 128., 281-297.

13. A magyar parasztság/mezőgazdaságban dolgozók strukturális és rétegződési viszonyai 1945 és 1990 között.

Andorka Rudolf: A magyar községek társadalmának átalakulása Magvető Kiadó (Gyorsuló idő) 1979.

Juhász Pál: A mezőgazdaság fejlődésében megnyilvánuló tehetetlenségről, Mai képünk a parasztságról s a falusi társadalom néhány jellegzetességéről. In: Magyarország Társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok második kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1999. 230-240.

Szelényi Iván: A félbeszakadt polgárosodás elméletének újrafogalmazásai In: Szelényi Iván: Harmadik út? Polgárosodás a vidéki Magyarországon Akadémiai Bp. 1992. p. 80 92.

Kovács Imre-Kuczi Tibor: A gazdálkodási előnyök átváltási lehetőségei a társadalomban. In. Valóság, 1982/6. 45-55.

14. A magyar munkásosztály strukturális és rétegződési sajátosságai 1945 és 1990 között.

Andorka Rudolf: Társadalmi szerkezet In: Andorka R.-Kolosi T.-Vukovich Gy. (szerk.) Társadalmi riport TÁRKI 1990. p. 305-331.

Kemény István: A magyar munkásosztály rétegződése. Munkakultúra és életforma. In Kemény István: Velünk nevelkedett a gép. VITA Budapest, 1990. 7-20. 75-169.

Héthy Lajos-Makó Csaba: Munkásmagatartások és a gazdasági szervezet In: Magyarország Társadalomtörténete III. (1945-1989) válogatott tanulmányok második kötet (szerkesztette: Fokasz Nikosz, Örkény Antal) Új Mandátum Könyvkiadó Budapest, 1999. 252-264.

15. A vezetők és az értelmiség, az értelmiség ellentmondásos réteg és osztály-meghatározottsága.

Szelényi Iván: Az értelmiség az államszocialista társadalmak osztályszerkezetében In: Új osztály, állam, politika Európa Bp. 1990. p. 7-49.

Falusné Szikra Katalin: Az értelmiségellenességről *Társadalmi Szemle* XLIV. évf. 8-9.

Ferge Zsuzsa-Háber Judit: Pedagógusok. Angelusz-Balogh_Körmendi-Léderer-Székhely: Adalékok a jogászság szakmai mobilitásához. In: Értelmiségiek, diplomások, szellemi munkások. (szerk: Huszár Tibor) Budapest, Kossuth, 1978. 153-226.

MÓDSZERTANI TÉTELEK ÉS AJÁNLOTT IRODALOM A TÁRSADALMI TANULMÁNYOK BA ÁLLAMVIZSGÁHOZ

1. A társadalomtudományos megismerés céljai, a társadalomtudományos problémák természete.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 17-101.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 17-37.

2. A társadalomtudományos megfigyelés módjai: a kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák összehasonlítása, a kutatási módszer kiválasztásának szempontjai.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 51-54.

A. Bryman: Kvalitatív és kvantitatív módszerek összekapcsolása. In: Letenyei L. (szerk): Településkutatás szöveggyűjtemény. Ráció K. Bp., 2005. 371-393.

Letenyei László - Nagy Gábor Dániel: Rugalmas kérdőív. A standard kérdőív kritikái és javaslat a kérdőíves adatgyűjtés terepközei alkalmazására. Szociológiai Szemle 2007/1-2. 29-46.

Letenyei László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák ötvözése. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71-95., 119-146.

3. A társadalomtudományos megismerés folyamata, a kutatás megtervezésének lépései.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 103-135.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 41-58.

Seidman, Irving: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Kutatási terv. Műszaki Kiadó, Bp., 2002. 49-66.

4. A mintavétel logikája, mintavételi eljárási módok.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 201-244.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 63-68.

5. Adatgyűjtési technikák: kvalitatív terepkutatások, a megfigyelés és az interjú.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 315-348.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 115-167

Irving Seidman: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Műszaki Könyvkiadó. Bp., 2002. 17-47.

Letenyei László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Résztvevő megfigyelés. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71-95., 119-146.

Kvale, Steinar: Az interjú. József K., Bp. 2005. 18-28., 89-114., 129-175.

6. Adatgyűjtési technikák: kérdőíves vizsgálatok, tartalomelemzés és a meglévő statisztikák elemzése.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 273-314., 350-371.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 173-197., 234-246.

Horváth György: A kérdőíves módszer. Műszaki KK., Bp. 2004.

7. A kvalitatív adatok elemzése és közzététele.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 411-437.

Seidman, Irving: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Az interjú anyagának elemzése, értelmezése és közzététele. Műszaki Kiadó, Bp., 2002. 159-184.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 282-298.

Mason, Jennifer: Kvalitatív kutatás. József K., Bp., 2005. 130-162.

Kvale, Steinar: Az interjú. József K., Bp. 2005. 186-224.

8. Kvantitatív adatfeldolgozás és elemzés: kódolás és adatbevitel, egyváltozós és kétváltozós elemzések.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 438-474.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 253-279.

9. Társadalomkutatás a gyakorlatban, a társadalomtudományos megismerés etikai és jogi kérdései.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 2003. 529-564.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 85-111.

Kvale, Steinar: Az interjú. Az interjúkutatás etikai kérdései. József K., Bp. 2005. 115-128.

10. A településkutatás néhány módszere: adatgyűjtés terepen, a szociális térkép, a mentális térkép és a kapcsolatháló-elemzés.

Letenyei László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71-95., 119-245.

11. A társadalomtudományi kutatás statisztikája: leíró statisztika, többváltozós eljárások, statisztikai következtetések.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 2003. 494-526.

12. Indikátorok a társadalom statisztikai leírásában: demográfiai szempontból.

Kamarás Ferenc: A termékenység alakulása és befolyásoló tényezői. In: Cseh-Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K., Bp. 2001. 13-41.

S. Molnár Edit: Házasságon kívüli születések a XX. század utolsó évtizedében. In: Spéder Zsolt (szerk.) Család és népesség itthon és Európában. Századvég K. Bp. 2002. 65-85.

13. Indikátorok a társadalom statisztikai leírásában: a munkaerő-piac szempontjából.

Bukodi Erzsébet (szerk.): Társadalmi helyzetkép 2003.61-81. old. KSH Budapest, 2004.

HARCSA István (szerk.): Társadalmi helyzetkép, 2005. 47-66. old. KSH, Budapest, 2007.

14. Indikátorok a társadalom statisztikai leírásában: a lakosság egészségi állapota szempontjából.

Losonczy Ágnes: Az egészség társadalmi veszélyeztetettségéről, a népegészség romló állapotának magyarázatához. In: Cseh-Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K., Bp. 2001. 221-271.

Kopp Mária – Skrabski Árpád: A magyar lelkiállapot és a társadalmi tőke szerepe a népegészségügyi mutatók alakulásában. In: Elekes Zs. – Spéder Zs. (szerk.): Törések és kötések a magyar társadalomban. Századvég, Bp., 2000. 254-267.

Kopp Mária – Skrabski Árpád: Pszichoszociális tényezők és egészségi állapot. In: Cseh-Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K., Bp., 2001. 192-220.

Józan Péter: A századvég halálozási viszonyainak néhány jellegzetessége Magyarországon. In: Cseh-Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K, Bp. 2001. 293-309.

Valkovics Emil: Halandóságunk második világháború utáni alakulásának két fő szakaszáról. In: Cseh-Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K, Bp. 2001. 310-362.

15. Indikátorok a társadalom statisztikai leírásában: társadalmi rétegződés, mobilitás és a területi-társadalmi egyenlőtlenségek szempontjából.

Bukodi Erzsébet (szerk.): Társadalmi helyzetkép 2003.83-121. old. KSH Budapest, 2004.

FALUVÉGI Albert : Térbeli kirekesztődés, a térségek leszakadása, vagy

FALUVÉGI Albert: A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása és várható hatásai az átmenet időszakában <http://mek.oszk.hu/01800/01875/01875.pdf>